

Zaangażowanie obywatelskie jako element zarządzania odpornością społeczną wobec współczesnych wyzwań

Karina Górską-Rożej

Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie, Wydział Zarządzania i Dowodzenia

e-mail: k.rozej@akademia.mil.pl

DOI: 10.24427/az-2025-0069

Streszczenie

Problem zaangażowania obywatelskiego został rozpatrzony w odniesieniu do procesu zarządzania odpornością społeczną wobec współczesnych wyzwań. Wskazane zagadnienie w ostatnich latach, szczególnie w Polsce, stało się elementem zainteresowania teoretyków i praktyków wielu dyscyplin naukowych. Zarzewiem owego zainteresowania był m.in. znaczący wzrost frekwencji w wyborach parlamentarnych w październiku 2023 r. oraz wyborach prezydenckich w maju oraz czerwcu 2025 r. Szczególne znaczenie, w wyżej wymienionych zdarzeniach, miała grupa wyborców w przedziale wiekowym 18-29 lat, a więc młodzież. To ona w większości naszkicowała wyniki jednych i drugich wyborów. Zasadnym jest więc twierdzenie, że współczesnej młodzieży nie można odmówić wysokiego poziomu zaangażowania obywatelskiego w kontekście partycypacji w wyborach. W związku z wydarzeniami dwóch ostatnich dekad, kolejnym istotnym tematem, łączącym się z partycypacją obywatelską jest kształtowanie odporności społecznej na zagrożenia. Temat wydaje się być modny, nagłaśniany, ale w opinii autorki artykułu priorytetowy z perspektywy funkcjonowania jednostek, społeczności lokalnych oraz państwa. Zaangażowanie obywatelskie jest jednym z czynników (tzw. miękkich), dzięki któremu społeczeństwo może podwyższać poziom swojej odporności na różnego rodzaju zagrożenia. Odpowiednia komunikacja, dialog społeczny, współpraca oraz zaufanie są fundamentem w byciu tzw. „odporną społecznością”. W niniejszym artykule autorka udziela odpowiedzi na pytanie: Jakie znaczenie dla młodzieży akademickiej, realizującej wybrane kierunki studiów, ma zaangażowanie obywatelskie w kontekście zarządzania odpornością społeczną?

Słowa kluczowe

zarządzanie odpornością społeczną, rezyliencja, odporność na zagrożenia, zaangażowanie obywatelskie, młodzież akademicka

Wstęp

Wydarzenia ostatnich dwóch dekad, przede wszystkim rozwój pandemii wirusa Sars-Cov-2, kryzys ekonomiczny, kryzys migracyjny, zwiększenie poparcia dla rządów populistycznych, agresja zbrojna Rosji na Ukrainę i prognozy rozprzestrzenienia się konfliktu w Europie, niepokój na Bałkanach, ale również bezrefleksyjne dążenie społeczeństw do dobrobytu, rozwój sztucznej inteligencji, przenoszenie życia do świata wirtualnego, spadek poziomu kapitału społecznego powinny wzbudzić w jednostkach, społecznościach lokalnych oraz w całym społeczeństwie chęć i poczucie konieczności kształtowania odporności na wymienione, ale także inne zagrożenia [Górska-Rożej i Piotrowska-Trybull, 2024, s. 9]. W związku z powyższym, odnosząc się jednocześnie do tematu niniejszego artykułu, zasadnym jest zwrócenie uwagi na angażowanie obywateli w sprawy polityczne, ekonomiczne oraz społeczne, które mają w efekcie bezpośredni wpływ na funkcjonowanie jednostek na danym obszarze. Partycypacja obywatelska polega przede wszystkim na współudziale i współodpowiedzialności społeczności lokalnych oraz władz lokalnych, a także budowaniu odpowiedniej komunikacji między wskazanymi podmiotami.

Problem zaangażowania obywatelskiego został rozpatrzony w odniesieniu do procesu zarządzania odpornością społeczną wobec współczesnych wyzwań. Wskazane zagadnienie w ostatnich latach, szczególnie w Polsce, stało się elementem zainteresowania teoretyków i praktyków wielu dyscyplin naukowych. Zarzewiem owego zainteresowania był m.in. znaczący wzrost frekwencji w wyborach parlamentarnych w październiku 2023 r. oraz wyborach prezydenckich w maju oraz czerwcu 2025 r. Szczególne znaczenie, w wyżej wymienionych zdarzeniach, miała grupa wyborców w przedziale wiekowym 18-29 lat, a więc młodzież. To ona w większości naszkicowała wyniki jednych i drugich wyborów. Zasadnym jest więc twierdzenie, że współczesnej młodzieży nie można odmówić wysokiego poziomu zaangażowania obywatelskiego w kontekście partycypacji w wyborach. W związku z wydarzeniami dwóch ostatnich dekad, kolejnym istotnym zagadnieniem, łączącym się z partycypacją obywatelską jest kształtowanie odporności społecznej na zagrożenia. Temat wydaje się być modny, nagłaśniany, ale w opinii autorki artykułu priorytetowy z perspektywy jednostek, społeczności lokalnych oraz państwa. Zaangażowanie obywatelskie jest jednym z czynników (tzw. miękkich), dzięki któremu społeczeństwo może podwyższać poziom swojej odporności na różnego rodzaju zagrożenia. Odpowiednia komunikacja, dialog społeczny, współpraca oraz zaufanie są fundamentem w byciu tzw. „odporną społecznością”. Celem niniejszego artykułu jest określenie, jakie znaczenie dla młodzieży akademickiej, realizującej wybrane kierunki studiów, ma zaangażowanie obywatelskie w kontekście zarządzania odpornością społeczną.

W związku z powyższym autorka udziela odpowiedzi na główny problem badawczy wyrażony w postaci następującego pytania: *Jakie znaczenie dla młodzieży akademickiej, realizującej wybrane kierunki studiów, ma zaangażowanie obywatelskie w kontekście zarządzania odpornością społeczną?* W związku realizacją celu badań oraz uzyskaniem odpowiedzi na wskazany problem badawczy, autorka przeprowadziła badania z użyciem metody empirycznej, którą była metoda sondażu diagnostycznego, realizowana technika ankiety, z wykorzystaniem narzędzia – kwestionariusza ankiety. Badania zostały przeprowadzone wśród studentów trzech kierunków, realizowanych na trzech różnych uczelniach w Polsce: kierunek zarządzanie (Politechnika Śląska, Wydział Organizacji i Zarządzania), kierunek bezpieczeństwo narodowe (Akademia Sztuki Wojennej, Wydział Bezpieczeństwa Narodowego), kierunek administracja (Uniwersytet WSB Merito w Poznaniu, Wydział Przedsiębiorczości i Innowacji w Warszawie). Łącznie w badaniu wzięło udział 189 respondentów. Realizacja przedstawionego wyżej celu wymaga posługiwania się wieloma terminami, które mają zasadnicze znaczenie dla zrozumienia wszystkich poruszanych w artykule wątków.

Odporność na wyzwania to przede wszystkim tzw. zdolność do radzenia sobie w sytuacjach odbiegających od normy, elastyczność systemów społecznych, możliwości adaptacyjne w czasie kryzysu [Ayyub, 2014, s. 343].

Zarządzanie odpornością sprowadza się do podejmowania działań, które pozwolą na minimalizowanie negatywnych skutków, zapobieganie im lub szybkie odzyskiwanie sprawności po wystąpieniu zaburzeń [<https://climate-adapt.eea.europa.eu/pl/metadata/guidances/european-resilience-management-guideline/>, 25.06.2025].

Zagrożenie to zdarzenie spowodowane przyczynami losowymi (naturalnymi) lub niecelowymi (celowymi), które wywiera negatywny wpływ na funkcjonowanie danego systemu lub powoduje niekorzystne (niebezpieczne) zmiany w jego otoczeniu wewnętrznym lub zewnętrznym [Ficoń, 2007, s. 76].

Wyzwanie to trudne zadanie, nowa sytuacja itp., wymagające od kogoś wysiłku, poświęcenia, będące sprawdzianem czyjejś wiedzy, odporności itp. [<https://sjp.pwn.pl/slowniki/wyzwanie.html>, 25.06.2025].

Zaangażowanie obywatelskie odnosi się do aktywnej partycypacji obywateli w życiu politycznym oraz społecznym, podejmowanej w celu wpływania na otaczającą ich rzeczywistość i rozwiązywania problemów społecznych [Strategia..., 2023, s. 9].

1. Przegląd literatury

Aktywność każdej jednostki jest ściśle związana z procesem motywowania oraz, co za tym idzie, hierarchią potrzeb Abrahama Maslowa. Przecież istotą motywowania jest diagnoza potrzeb danego człowieka i dostosowanie do owych potrzeb odpowiednich czynników motywowania, dzięki którym zrealizuje on określone działanie [Muscaiu i Muntean, 2013, s. 304-306]. Zaspokajanie potrzeb odbywa się poprzez wchodzenie po tzw. drabinie składającej się z potrzeb niższego oraz wyższego rzędu. Ważnym jest, że nie wejdziemy na górę owej drabiny, jeżeli nie będziemy stąpali kolejno po każdym szczebelku (symbolizującym określoną grupę potrzeb). Jeżeli ominiemy choć jeden szczebel – spadniemy, a co za tym idzie nie zaspokoimy żadnej potrzeby. Mimo indywidualnego podejścia do zaspokajania owych potrzeb, zasadnym wydaje się twierdzenie, że człowiek i jego aktywność nie jest ukierunkowana tylko na siebie (stąd potrzeby szacunku/aprobatacy oraz chociażby przynależności). W związku z powyższym człowiek tworzy na tej podstawie dwa rodzaje tożsamości – tożsamość indywidualną oraz społeczną. Ta ostatnia jest fundamentem w pobudzaniu aktywności o charakterze społecznym bądź też aktywności na rzecz społeczności.

Czym jest i jak powinniśmy postrzegać aktywność społeczną? Przede wszystkim bardzo często jest ona postrzegana przez pryzmat służby pełnionej na rzecz osób potrzebujących. Odnosi się do różnych form zarządzania (aspekty formalne), jak i przewodzenia (aspekty nieformalne) w społecznościach. Aktywność obywatelska może być rozumiana jako aktywność społeczna obywateli, będąca rezultatem indywidualnych motywów czy inicjatyw społecznych, nastawiona na zarządzanie interesem społecznym (dobrem wspólnym), podejmowana ze świadomością zobowiązań wynikających z funkcjonowania w danym systemie społecznym.

Aktywność społeczna dotyczy także wspólnej, i to autorka chciałaby szczególnie podkreślić, oraz w pełni świadomej realizacji czynności na rzecz określonej grupy społecznej. Przykładem może być udział w fundacjach, stowarzyszeniach, wolontariatach, ale także bycie liderem grupy społecznej, wyrażanie chęci reprezentowania tejże grupy, jej spraw w kontaktach z np. władzami lokalnymi.

W celu dokonania pełniejszej charakterystyki omawianego terminu warto wskazać i opisać wybrane rodzaje aktywności społecznej, tj. [Klamut, 2013, s. 193-196]:

- indywidualna aktywność polityczna;
- aktywność w sprawowaniu rządów;
- bycie społecznikiem;
- partycypacja społeczna.

Indywidualna aktywność polityczna polega na zaangażowaniu politycznym poszczególnych jednostek, bądź też grup obywateli. Dotyczy przede wszystkim oceny rządzących oraz udziału w wyborach. Obywatele obserwują, monitorują, analizują oraz oceniają poczynania opcji rządzących i w wyniku owych analiz podejmują akceptację bądź krytykę władz rządowych czy samorządowych. W ramach indywidualnej działalności politycznej obywatel ma także prawo do strajków, protestów, zgłaszania petycji czy uczestniczenia w demonstracjach, na których domaga się swoich praw wynikających z podstawowych i kluczowych aktów prawnych.

Drugim z wymienionych rodzajów aktywności obywatelskiej jest aktywność w sprawowaniu rządów. Polega ona przede wszystkim na partycypowaniu w formalnym rozwiązywaniu problemów oraz prowadzeniu spraw obywateli. Istotą tej formy aktywności jest przede wszystkim dążenie do poprawy życia obywateli oraz zaspokajania ich potrzeb o charakterze publicznym. Mówiąc o „zdrowej”, poprawnej aktywności w sprawowaniu rządów powinno się mieć na myśli rządy demokratyczne, gdzie fundamentem owego rządzenia jest głos oraz potrzeba zwykłego obywatela [Winter, 2004, s. 124-134].

Kolejnym z wymienionych rodzajów aktywności obywatelskiej jest tzw. społecznikostwo. Ilość osób, które noszą miano społeczników jest skorelowana z poziomem kapitału społecznego w danej grupie społecznej. Każdy obywatel może podejmować aktywność dla dobra drugiego człowieka i czynić to z własnej, niewymuszonej woli. Istotą społecznikostwa jest poprawa życia, warunków oraz poczucie satysfakcji z niesienia pomocy innym [Lewicka, 2008, s. 245-275].

Możliwość udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji wiąże się z demokratycznym ustrojem państwa, a tym samym wprowadzeniem decentralizacji w aparacie władzy. Pojawienie się samorządu terytorialnego winno zapewniać społeczeństwu nieustanny rozwój, dostarczać wiele swobody oraz możliwości współdecydowania na zamieszkiwanym obszarze. Zatem w teorii wydawać by się mogło, że udział jednostek w procesie decyzyjnym dotyczącym spraw publicznych jest już w Polsce elementem powszechnym i zrozumiałym. Wynika on przecież z wprowadzania różnego rodzaju obostrzeń, przepisów, zasad prawa europejskiego, a także stosowania swoistego benchmarkingu w zakresie zarządzania lokalnego i porównywania się tym samym do państw Europy Zachodniej. Analizując wybrane pozycje zachodniej literatury przedmiotu można odnieść wrażenie, że partycypacja społeczna w lokalnym zarządzaniu odgrywa w krajach Europy Zachodniej priorytetowe znaczenie i tym samym jest uwzględniana nie tylko w polityce na szczeblu samorządowym, ale i krajowym.

Partycypacja to nic innego jak uczestnictwo, udział w wydarzeniach, które mają wpływ na nasze funkcjonowanie. Zasadnym jest twierdzenie, iż jest to wachlarz metod oraz narzędzi, które pozwalają mieszkańcom na tzw. współzarządzanie publiczne. Poziom owego współzarządzania warunkowany jest dwiema zmiennymi, pierwsza to gotowość władz do podjęcia czynnej współpracy ze społecznością lokalną, druga zaś to motywacja owej społeczności do działania.

Pojęcie partycypacji można skategoryzować i opisać z perspektywy różnych dyscyplin naukowych, m.in.: politologii, socjologii, prawa czy też nauk o zarządzaniu. Z uwagi na fakt, iż autorka pracy uprawia tę ostatnią – wskazuje, że opisywane pojęcie w ujęciu nauk o zarządzaniu odnosi się do budowania współpracy, tworzenia i utrzymywania relacji między klientem zewnętrznym (obywatelem; społecznością lokalną) a organizacją (gminą; władzą lokalną). Celem strategicznym owej współpracy (tak jak w zarządzaniu) winno być zadowolenie klienta, które można uzyskać poprzez zweryfikowanie jego potrzeb, zaplanowanie, zorganizowanie oraz kontrolowanie ich zapewnienia.

Bardzo często partycypację społeczną tłumaczy się również jako samoorganizowanie społeczności lokalnej i bariery odpowiedzialności za podjęte działania. Owa odpowiedzialność konstruowana jest poprzez wyszczególnienie problemów, zaplanowanie i organizację niezbędnych zadań [Szaja, 2015, s. 283]. Ten rodzaj partycypacji umożliwia społeczności lokalnej oraz każdej jednostce zrównoważony dostęp do dobra wspólnego (np. komunikacji, bezpieczeństwa, tworzenia wspólnoty, rozwoju, budowania odporności na zagrożenia etc.).

2. Metodyka badań

Celem niniejszego artykułu jest określenie, jakie znaczenie dla młodzieży akademickiej, realizującej wybrane kierunki studiów, ma zaangażowanie obywatelskie w kontekście zarządzania odpornością społeczną. W związku z powyższym autorka udziela odpowiedzi na główny problem badawczy wyrażony w postaci następującego pytania: *Jakie znaczenie dla młodzieży akademickiej ma zaangażowanie obywatelskie w odniesieniu do wybranych kierunków studiów w kontekście zarządzania odpornością społeczną?* Do rozwiązania przedstawionego w artykule problemu badawczego wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, realizowaną techniką ankiety, z wykorzystaniem narzędzia, jakim był kwestionariusz ankiety. W związku z prowadzonymi badaniami populację generalną stanowili studenci II stopnia studiów stacjonarnych realizujących kształcenie na następujących kierunkach studiów:

- zarządzanie (badania przeprowadzone w Politechnice Śląskiej, w Wydziale Organizacji i Zarządzania);

- bezpieczeństwo narodowe (badania przeprowadzone w Akademii Sztuki Wojennej, w Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego);
- administracja (badania przeprowadzone w Uniwersytecie WSB Merito w Poznaniu, w Wydziale Przedsiębiorczości i Innowacji w Warszawie).

Kwestionariusz ankiety zawierał łącznie 19 pytań, z czego 11 miało formę zamkniętą, a 8 – formę półotwartą. Kwestionariusz ankiety był kwestionariuszem autorskim, badania zostały przeprowadzone osobiście przez autorkę artykułu, w formie stacjonarnej. Badania rozpoczęły się 23 kwietnia 2025 r., a zakończyły 5 czerwca 2025 r. Dane dotyczące próby badawczej zamieszczono w tabeli 1.

Tab. 1. Charakterystyka próby badawczej

Kryterium	Podkryterium	Wartości (w %)
Płeć	Kobiety	56,08
	Mężczyźni	43,92
Kierunek studiów	Bezpieczeństwo narodowe	33,34
	Administracja	33,33
	Zarządzanie	33,33
Miejsce zamieszkania	Miasto powyżej 150 tys. do 500 tys.	54,50
	Miasto powyżej 500 tys. mieszkańców	25,92
	Wieś	19,58

Źródło: opracowanie własne.

Liczebność próby badawczej w przypadku prowadzonych badań wynosiła 189 osób. Badaniu poddano 56,08% kobiet oraz 43,92% mężczyzn. W badaniu wzięło udział 33,33% studentów kierunku zarządzanie, 33,33% studentów kierunku administracja oraz 33,34% studentów kierunku bezpieczeństwo narodowe.

Kolejnym kryterium, które zostało wzięte pod uwagę w scharakteryzowaniu próby badawczej było miejsce zamieszkania. Ponad połowa respondentów wskazała, że mieszka w mieście powyżej 150 tys. do 500 tys. mieszkańców (54,50 % z nich), 25,92% ankietowanych wskazała na miasto powyżej 500 tys. mieszkańców, natomiast niecałe 20% badanych mieszka na wsi.

3. Wyniki badań

Kształt partycypacji obywatelskiej oraz, co z nią nieodzownie związane, zaangażowania obywatelskiego zależy od kilku elementarnych czynników:

- poziomu świadomości obywateli;
- poziomu kompetencji obywatelskich;
- chęci rozwoju (jednostkowego oraz grupowego);

- poziomu kapitału społecznego danej zbiorowości;
- sposobów na zachęcanie obywateli do uczestniczenia w tzw. współzarządzaniu lokalnym.

W związku z powyższym, w ramach prowadzonych badań naukowych, zapytano respondentów, z czym w największym stopniu kojarzy im się pojęcie partycypacji obywatelskiej. Dane zostały zaprezentowane na rysunku 1.

Rys. 1. Teoretyczne postrzeganie partycypacji obywatelskiej – opinia respondentów

Źródło: opracowanie własne.

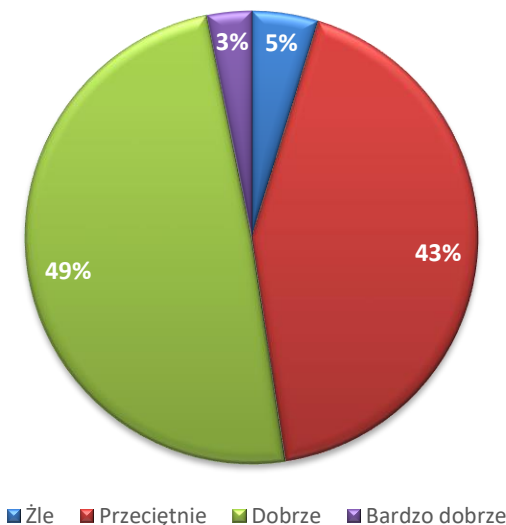
W odniesieniu do powyższego wykresu (rys. 1.) można twierdzić, że młodzież akademicka postrzega partycypację obywatelską przez pryzmat udziału w wyborach, traktując głosowanie, jako podstawową formę wyrażania woli obywateli (82,54% badanych). Ponadto ankietowani wskazali kolejno m.in.:

- świadomość obywatelską – wiedza o prawach, obowiązkach i możliwościach działania (39,68% z nich);
- inicjatywy obywatelskie – oddolne działania zmierzające do zmian (38,09% z nich);
- aktywność społeczną – zaangażowanie w działania na rzecz lokalnej społeczności (30,16% z nich).

Warto nadmienić, że respondenci w najmniejszym stopniu utożsamiają partycypację obywatelską ze współpracą z organizacjami pozarządowymi (NGO) – jako instytucjami wspierającymi i organizującymi działania obywatelskie (3,17%

badanych) oraz dialogiem z władzą (6,35% badanych). Ostatni element jest najbardziej zastanawiający w opinii autorki artykułu, ponieważ jest on fundamentem w kontekście nawiązywania współpracy i komunikacji między obywatelami a decydentami, co powinno wpływać na sprawność i skuteczność współzarządzania publicznego.

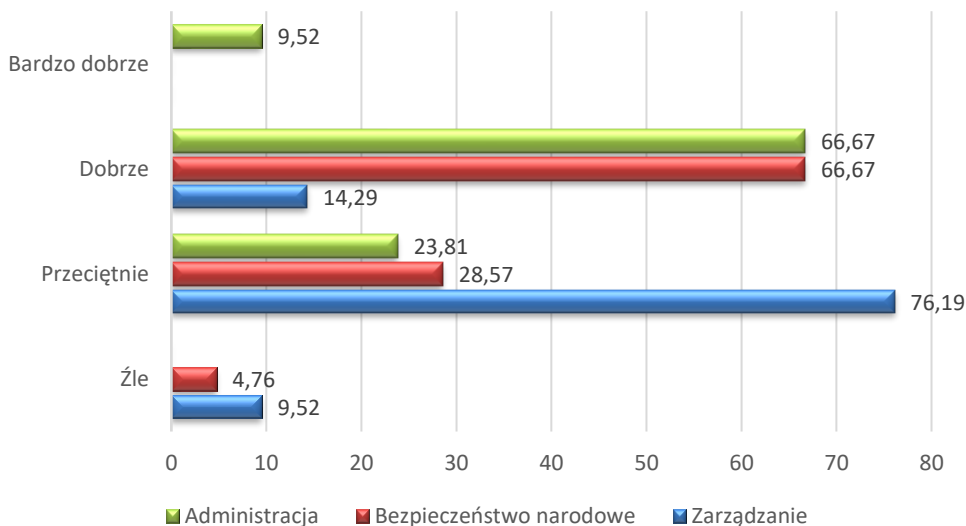
Niemalże połowa badanych (49,21% z nich) dobrze ocenia poziom swojej wiedzy teoretycznej w obszarze partycypacji obywatelskiej, jednakże 42,86% określa ją jako przeciętną, co nie jest pożądanym zjawiskiem z perspektywy aktywizacji obywateli (rys. 2).

Rys. 2. Ocena posiadanej wiedzy z zakresu partycypacji obywatelskiej – opinia respondentów

Źródło: opracowanie własne.

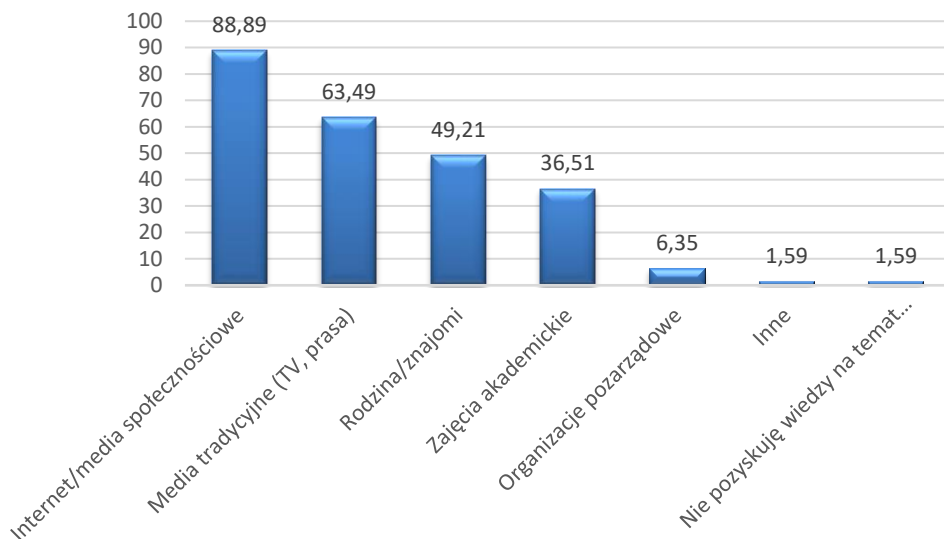
Chcąc jednak przedstawić wyniki przeprowadzonych badań w kontekście oceny posiadanej wiedzy z zakresu partycypacji obywatelskiej z podziałem na kierunki studiów reprezentowane przez respondentów należy wskazać, że studenci bezpieczeństwa narodowego (66,67% badanych) oraz administracji (66,67% badanych) dobrze oceniają poziom posiadanej wiedzy, z kolei tylko 14,29% studentów zarządzania wskazało taką odpowiedź. Kontynuując, aż 76,19% studentów ostatniego z wymienionych kierunków studiów ocenia swoją wiedzę na temat partycypacji obywatelskiej jako przeciętną (rys. 3).

Rys. 3. Ocena posiadanej wiedzy z zakresu partycypacji obywatelskiej w podziale na kierunki studiów – opinia respondentów

Źródło: opracowanie własne.

W kolejnej części badania, respondenci zostali poproszeni o wskazanie, z jakich źródeł najczęściej czerpią wiedzę na temat partycypacji obywatelskiej. W podsumowaniu ogólnym (88,89% badanych), jak i w podziale na kierunek zarządzanie (90,48% ankietowanych), bezpieczeństwo narodowe (85,71% respondentów) i administracja (90,48% ankietowanych) wskazano, że źródłem, z którego respondenci najczęściej korzystają jest Internet bądź media społecznościowe. Następnie wskazano media tradycyjne (TV, prasa) (63,49% badanych) oraz informacje pozyskiwane od rodziny/znajomych (49,21% badanych). Tylko 36,51% ankietowanych wskazało na fakt, iż wiedzę we wskazanym zakresie czerpie na zajęciach akademickich. 1,59% respondentów zaznaczyło opcję „Inne” i wskazało, że wiedzę o partycypacji obywatelskiej rozwija w ramach wykonywanej pracy zawodowej. Warto zaznaczyć, że 1,59% badanych wskazało, że nie pozyskuje wiedzy na temat partycypacji obywatelskiej. Przedstawione dane zostały zawarte na rysunku 4.

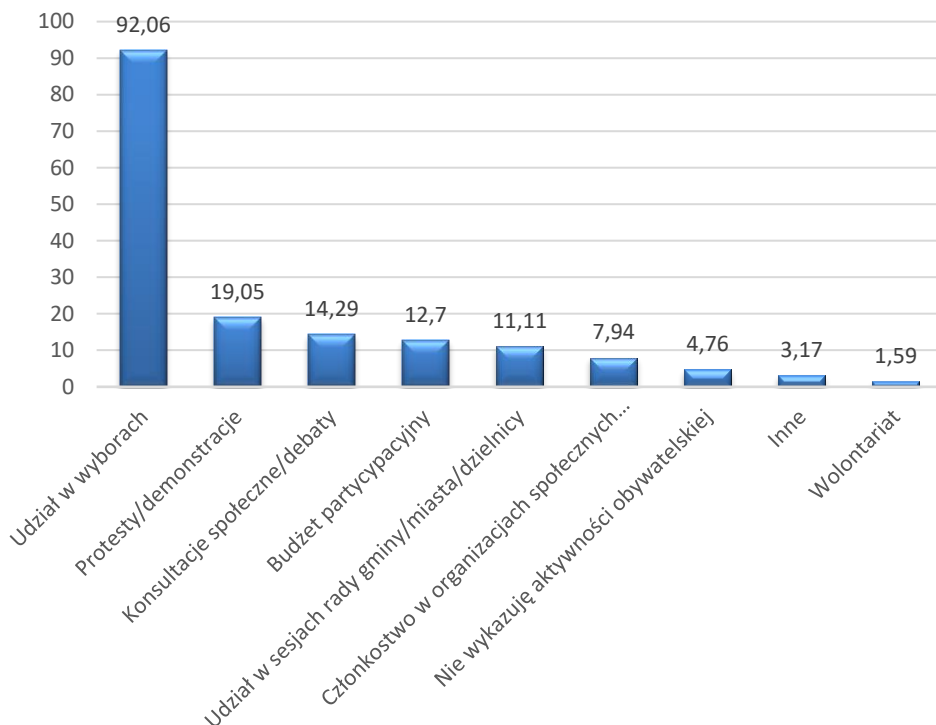

Rys. 4. Źródła, z których młodzież akademicka pozyskuje wiedzę na temat partycypacji obywatelskiej

Źródło: opracowanie własne.

Istotnym elementem wprowadzania zmian w kontekście partycypacji obywatelskiej, podnoszenia świadomości obywateli w omawianym zakresie, budowania zaangażowania obywatelskiego, a co za tym idzie – kształtowania odporności społecznej wobec różnego rodzaju wyzwań jest aktywizowanie obywatelskie i uświadamianie młodzieży. Młodzi ludzie powinni przyswoić w teorii, ale i zrozumieć, że lokalna demokracja, współuczestniczenie w lokalnym zarządzaniu, aktywność w wyborze władz lokalnych, kontrola działań wybranych władz lokalnych, wymiana informacji, pozyskiwanie wiedzy etc. są podstawą w podwyższaniu poziomu naszej jednostkowej, ale i grupowej odporności na danym obszarze, a także w podwyższaniu poziomu bezpieczeństwa. Autorka badań zapytała respondentów o przejawy aktywności obywatelskiej. W podsumowaniu ogólnym (92,06% badanych), jak i w podziale na kierunek zarządzanie (95,24% ankietowanych), bezpieczeństwo narodowe (85,71% respondentów) i administracja (95,24% ankietowanych) wskazano, że najczęstszym przejawem aktywności obywatelskiej wśród młodzieży akademickiej jest udział w wyborach. Kolejno wskazano na udział w protestach i demonstracjach (19,05% ankietowanych) oraz konsultacjach społecznych/debatkach (14,29% badanych). Wskazane pytanie było pytaniem półotwartym i w związku z tym 3,17% ankietowanych wskazało, że ich

aktywność obywatelska przejawia się także w partycypacji w akcjach charytatywnych oraz patrolach obywatelskich. Warto nadmienić, że 4,76% badanych twierdzi, że nie przejawia aktywności obywatelskich. Wskazane dane zaprezentowano na rysunku 5.

Rys. 5. Przejawy aktywności obywatelskiej młodzieży akademickiej

Źródło: opracowanie własne.

W kolejnej części badania respondenci zostali zapytani, co zatem można współcześnie uznać za najlepszy przejaw aktywności obywatelskiej. Wyniki w tym zakresie korelują z wynikami zamieszczonymi na rysunku 5. Mianowicie, zdaniem respondentów, współcześnie za najlepszy przejaw aktywności obywatelskiej należy uznać udział w wyborach (73,02% ankietowanych). Następnie są to: sygnalizowanie problemów społecznych odpowiednim instytucjom samorządowym i pozarządowym (44,44 % badanych); kształtowanie tożsamości obywatelskiej (33,33% ankietowanych) oraz zachęcanie współmieszkańców danego terenu do

zaangażowania w sprawy obywatelskie (28,57% badanych). Najmniejszy procent wskazań dotyczył: prowadzenia działalności dobroczynnej i filantropijnej (3,17% badanych); kandydowania w wyborach (4,76% badanych); uczestniczenia w działaniach nieformalnych, wynikających z prywatnych, bezpośrednich kontaktów pomiędzy jednostkami (współpraca na rzecz wspólnego dobra oraz realizacja społecznych interesów) (6,35% badanych) oraz uczestniczenia w zebraniach, akcjach i happeningach przygotowywanych przez społeczne i polityczne organizacje (6,35% ankietowanych). Dane zaprezentowano w tabeli 2.

Tab. 2. Najlepszy przejaw aktywności obywatelskiej w opinii respondentów

Lp.	Przejawy aktywności	Wartości (w %)
1.	Udział w wyborach	73,02
2.	Sygnalizowanie problemów społecznych odpowiednim instytucjom samorządowym i pozarządowym	44,44
3.	Kształtowanie tożsamości obywatelskiej	33,33
4.	Zachęcanie współmieszkańców danego terenu do zaangażowania w sprawy obywatelskie	28,57
5.	Uczestniczenie w procesach przygotowywania i podejmowania decyzji na różnych szczeblach administracji publicznej	23,81
6.	Udział w demonstracjach i protestach	17,46
7.	Czynne uczestniczenie w sesjach np. rady gminy, dzielnicy, miasta	11,11
8.	Kontrola władzy lokalnej/centralnej	9,52
9.	Artykułowanie interesów, potrzeb i aspiracji poszczególnych grup społecznych	9,52
10.	Uczestniczenie w zebraniach, akcjach i happeningach przygotowywanych przez społeczne i polityczne organizacje	6,35
11.	Uczestniczenie w działaniach nieformalnych, wynikających z prywatnych, bezpośrednich kontaktów pomiędzy jednostkami (współpraca na rzecz wspólnego dobra oraz realizacja społecznych interesów)	6,35
12.	Kandydowanie w wyborach	4,76
13.	Prowadzenie działalności dobroczynnej i filantropijnej	3,17

Źródło: opracowanie własne.

Zwiększenie aktywności obywatelskiej młodzieży to kluczowy element budowania świadomego, odpowiedzialnego i odpornego na zagrożenia społeczeństwa obywatelskiego. Aby to osiągnąć, należy działać systemowo i wielowymiarowo. W kolejnym etapie badania zapytano respondentów, jakie działania ich zdaniem należy podjąć, aby zwiększyć zaangażowanie obywatelskie młodzieży akademickiej. Ponad połowa badanych wskazała, że w celu zwiększenia aktywności obywatelskiej należy rozszerzyć edukację obywatelską i społeczną już od najmłodszych lat kształcenia dzieci (55,56% z nich). Zdaniem respondentów

istotne jest także wsparcie instytucjonalne i finansowe dla pomysłów/projektów inicjowanych przez młodzież (42,86% z nich) oraz budowanie u młodzieży poczucia sprawczości (36,51% z nich). Najbardziej wskazywanym działaniem było rozwijanie samorządności studenckiej (7,94% ankietowanych). Dane zostały zaprezentowane w tabeli 3.

Tab. 3. Rekomendacja działań do podejmowania w celu zwiększenia aktywności obywatelskiej młodzieży akademickiej

Lp.	Przykłady działań	Wartości (w %)
1.	Edukacja obywatelska i społeczna od najmłodszych lat	55,56
2.	Wsparcie instytucjonalne i finansowe dla pomysłów/projektów inicjowanych przez młodzież	42,86
3.	Budowanie poczucia sprawczości	36,51
4.	Wykorzystanie mediów społecznościowych	34,92
5.	Współpraca między uczelniami, samorządami i organizacjami społecznymi	31,75
6.	Widoczność i promocja działań społecznych wśród młodzieży	23,81
7.	Zmiana stereotypu administracji publicznej, jako wroga obywateli	22,22
8.	Wyposażanie w kompetencje obywatelskie od najmłodszych lat	2,63
9.	Rozwijanie samorządności studenckiej	7,94

Źródło: opracowanie własne.

Analizując temat związany z partycypacją obywatelską, jako czynnością, zasadnym jest twierdzenie, że jej forma oraz poziom będzie zależał od profilu kompetencji obywatelskich badanych jednostek. Kompetencje obywatelskie są zbiorem wiedzy, umiejętności, postaw i wartości, które pozwalają jednostce aktywnie, odpowiedzialnie i świadomie uczestniczyć w życiu społecznym, publicznym, politycznym i gospodarczym [Sienkiewicz i Świeboda, 2013, s. 85-86]. Są one niezbędne do budowania demokratycznego społeczeństwa, opartego na współpracy, solidarności i poszanowaniu prawa [Plecka i in., 2013, s. 77-80].

Tab. 4. Kompetencje obywatelskie wymagające doskonalenia w opinii respondentów

Lp.	Kompetencje obywatelskie	Wartości (w %)
1.	Znajomość praw człowieka i konstytucji swojego kraju, zakresu działań rządu i instytucji odpowiedzialnych za politykę na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym, europejskim i międzynarodowym (łącznie z polityczną i ekonomiczną rolą UE)	52,38
2.	Działalność obywatelska	34,92
3.	Znajomość współczesnych wydarzeń, jak i głównych wydarzeń oraz tendencji w narodowej, europejskiej i światowej historii	30,16
4.	Efektywne zaangażowanie wraz z innymi ludźmi w działania publiczne	26,98

5.	Niesienie pomocy w rozwiązywaniu problemów na różnych poziomach (lokalnym, miejsce pracy)	23,81
6.	Znajomość integracji europejskiej oraz struktur UE, z ich głównymi celami i wartościami	22,22
7.	Odróżnianie faktu od opinii, krytyczna interpretacja wiadomości podawanych w mediach	20,63
8.	Wykazywanie się poczuciem obowiązku	20,63
9.	Wykazywanie poczucia przynależności do własnego otoczenia, kraju, Unii Europejskiej i Europy, jako całości oraz do świata	19,05
10.	Konstruktywne uczestnictwo w działaniach społeczności lokalnych i sąsiedzkich oraz procesach podejmowania decyzji na wszystkich poziomach, od lokalnego, poprzez krajowy, po europejski, szczególnie w drodze głosowania	17,46
11.	Świadomość celów, wartości i polityk, jakimi kierują się ruchy społeczne i polityczne	15,87
12.	Świadomość różnorodności i tożsamości kulturowych w Europie	15,87
13.	Rozumienie pojęć: demokracja, prawa człowieka	14,29
14.	Okazywanie poszanowania i zrozumienia wspólnych wartości niezbędnych do zapewnienia spójności wspólnoty, takich jak respektowanie demokratycznych zasad	14,29
15.	Wykazywanie poczucia przynależności do własnego otoczenia, kraju, Unii Europejskiej i Europy, jako całości oraz do świata	12,70
16.	Gotowość uczestnictwa w demokratycznym podejmowaniu decyzji na wszystkich poziomach	12,70
17.	Wspieranie różnorodności; spójności społecznej i zrównoważonego rozwoju oraz gotowość poszanowania wartości i prywatności innych osób	12,70
18.	Pełne poszanowanie praw człowieka, w tym równości (jako podstawy demokracji)	11,11
19.	Umiejętność krytycznej i twórczej refleksji, wykorzystania mediów w sposób aktywny (prosument), poszukiwania i znajdowania informacji	6,35
20.	Uznanie i zrozumienie różnic w systemach wartości innych religii i grup etnicznych	6,35

Źródło: opracowanie własne.

Autorka niniejszego artykułu zapytała respondentów, jakie kompetencje, w ich odczuciu, powinni jeszcze doskonalić. Zdaniem badanych w największym stopniu powinni doskonalić: znajomość praw człowieka i konstytucji swojego kraju, zakresu działań rządu i instytucji odpowiedzialnych za politykę na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym, europejskim i międzynarodowym (łącznie z polityczną i ekonomiczną rolą UE) (52,38% z nich); działalność obywatelską (34,92% z nich) oraz znajomość współczesnych wydarzeń, jak i głównych wydarzeń oraz tendencji w narodowej, europejskiej i światowej historii (30,16% z nich). Z kolei, zgodnie

z otrzymanymi wynikami badań, respondenci w najmniejszym stopniu powinni doskonalić (co świadczy o tym, iż postrzegają te kompetencje, jako wysoce rozwinięte, bądź też zbędne w kontekście ankietywności obywatelskiej): uznanie i zrozumienie różnic w systemach wartości innych religii i grup etnicznych (6,35% z nich); umiejętność krytycznej i twórczej refleksji, wykorzystania mediów w sposób aktywny (prosument), poszukiwania i znajdowania informacji (6,35% z nich); pełne poszanowanie praw człowieka, w tym równości (jako podstaw demokracji) (11,11% z nich) oraz wspieranie różnorodności, spójności społecznej i zrównoważonego rozwoju oraz gotowość poszanowania wartości i prywatności innych osób (12,70% z nich). Dane zostały zaprezentowane w tabeli 4.

4. Dyskusja wyników

Partycypacja obywatelska winna być postrzegana przede wszystkim jako współudział, współuczestnictwo w sprawach dotyczących nas – obywateli. Uczyć się tego, czym jest partycypacja i jak należy partycypować powinniśmy od najmłodszych lat, co w opinii autorki, nie ulega dyskusji. W krajach (patrz: skandynawskich), które w swoich programach nauczania od najniższych klas szkolnych wprowadzają praktyczne nauczanie zaangażowania obywatelskiego wykazują wysoki procent partycypacji obywateli w życie całego społeczeństwa. Czy to ważne? Z perspektywy jakości i sprawności zarządzania sprawami publicznymi – na pewno tak. Z perspektywy bezpieczeństwa oraz zarządzania odpornością społeczną – działanie priorytetowe. Zdawać by się mogło, że społeczeństwa, które chcą być prorozwojowe, a za takie my Polacy się uważamy, powinny być zaangażowane obywatelsko i społecznie. Owa siła obywatelskości powinna być atrybutem obywateli w wieku przed-, produkcyjnym, jak i poprodukcyjnym.

Partycypacja obywatelska to też zwykła odpowiedzialność za ludzi, z którymi współżyjemy, dzielimy wspólne sprawy, zmagamy się z podobnymi problemami, musimy się uodparniać na podobne zagrożenia. Partycypacja obywatelska powinna być naszym nawykiem – naszym, a więc społeczeństwa OBYWATELSKIEGO. Odnosząc się do otrzymanych wyników badań, należy zaznaczyć, że młodzież akademicka postrzega pojęcie partycypacji obywatelskiej w wąskim ujęciu – głównie jako udział w wyborach. Niestety jednym z największych problemów polskiego społeczeństwa, w ogóle, jest fakt, iż swoją odpowiedzialność za zarządzanie sprawami publicznymi, a więc naszymi – obywatelskimi, zawieszamy w momencie oddania głosu przy urnie wyborczej. Nie rozumiemy, nie jesteśmy nauczeni, nie mamy wypracowanych mechanizmów konsultowania się z władzą (na różnym poziomie) oraz

kontrolowania władzy, a także pokazywania jej tzw. czerwonej kartki – doprowadzania do odwoływania włodarzy ze stanowisk przed upływem kadencji. Nie korzystamy z przywileju przeprowadzania referendum, które daje nam wiele możliwości w kontekście współzarządzania obywatelskiego. Od lat, jako obywatele, żyjemy w przekonaniu, że i tak nie mamy na nic wpływu, więc w zasadzie po co się angażować. Takie postrzeganie współzarządzania, partycypacji obywatelskiej, danej nam przez system demokratyczny, przez lata prowadzi tylko do jednego – powolnego przechodzenia do zarządzania autokratycznego.

Dokonując analizy przeprowadzonych badań należy zaznaczyć, że respondenci (w ogólnym podsumowaniu) na dobrym poziomie oceniają posiadaną wiedzę na temat partycypacji obywatelskiej. Jednakże, gdy przyjrzymy się otrzymanym wynikom w podziale na reprezentowane przez ankietowanych kierunki studiów, można odczytać, że przyszli menadżerowie (biznesowi i publiczni) oceniają tę wiedzę jako przeciętną, bądź złą. Z czego taki stan rzeczy może wynikać? Prawdopodobnie z nieodpowiednio dobranych programów kształcenia. Współcześnie zarządzanie nie powinno być postrzegane, bądź kojarzone z przygotowaniem kadry menadżerskiej do pracy w biznesie, korporacji. Dziś potrzebujemy wybitnych menadżerów również do zarządzania organizacjami publicznymi, aby ci, wykorzystując koncepcje reengineeringu i benchmarkingu, mogli wprowadzać wyczekiwane zmiany, które poskutkują innowacyjnością i sprawnością w zarządzaniu sprawami obywateli.

Zatrważający jest również fakt, iż młodzież akademicka najczęściej pozyskuje wiedzę o partycypacji obywatelskiej z Internetu, mediów społecznościowych, a także TV oraz prasy. Mało kto wskazał, iż uczy się o partycypacji na zajęciach akademickich. Czy nie powinniśmy tego zmienić, jeżeli zauważamy problem związany z drastycznym spadkiem aktywności obywatelskiej wśród społeczeństwa? Kolejnym alarmującym zjawiskiem jest fakt, iż młodzież akademicka w analizach związanych z aktywnością obywatelską zupełnie pomija jakąkolwiek współpracę z trzecim sektorem – organizacjami pozarządowymi. A przecież współpraca z NGO to szansa dla młodych ludzi na budowanie wartościowych relacji, pełnowymiarowe ingerowanie w sprawy, które są problematyczne obywatelsko, jak i społecznie, rozwój, zdobycie doświadczenia, budowanie sieci kontaktów. To także poczucie sprawczości, które w opinii młodych jest tak ważne, by budować społeczeństwo godne do współżycia.

Młodzież akademicka swoją aktywność obywatelską opiera tylko i wyłącznie na udziale w wyborach. Nie wykazuje chęci do składania wniosków w budżecie partycypacyjnym, udziału w debatach społecznych, a co zastanawiające na przyszłość – nie angażuje się lokalnie, ponieważ, zgodnie otrzymanymi wynikami badań, prawie 12% ankietowanych nie uczestniczy w sesjach rady miasta/gminy/dzielnicy. Z kolei

za najlepszy przejaw aktywności obywatelskiej respondenci również uznają udział w wyborach. Autorka niniejszego artykułu twierdzi, że otrzymane dane są wynikiem długoletnich zaniedbań w sferze edukacji obywatelskiej, która nie jest wzbogacona dobrymi przykładami oraz praktyką. Ponadto młodzi ludzie, co naturalne, naśladują dorosłych, powielają schematy wyniesione z domu, a więc wracając do oceny aktywności obywatelskiej społeczeństwa polskiego – przez pokolenia powielamy brak zaangażowania i nie pielęgnujemy kultury aktywizacji obywateli.

Analizując literaturę przedmiotu można odczytać wiele rekomendacji dotyczących skutecznego zwiększania aktywności obywatelskiej młodzieży, np. wprowadzania praktycznej edukacji obywatelskiej, promowanie działań społecznych, tworzenie przestrzeni/miejsc do działania, organizowanie kampanii społecznych oraz umożliwienie realnego wpływu na decyzje publiczne.

W prowadzonym badaniu zapytano respondentów, jakie działania warto podjąć, aby zwiększyć aktywność obywatelską młodych ludzi. Ponad połowa respondentów opowiedziała się za realizacją w szkołach skutecznej edukacji obywatelskiej i społecznej od najniższych klas oraz wsparciem instytucjonalnym i finansowym dla pomysłów/projektów inicjowanych przez młodzież. Nie sposób się nie zgodzić z przedstawionymi wynikami badań, chociaż ich autorka czuje niedosyt w kontekście tej części wynikowej, ponieważ twierdzi, iż większość respondentów winna opowiedzieć się za podwyższeniem jakości edukacji młodych ludzi w zakresie omawianego zagadnienia.

Ponadto potwierdzeniem powyższego są kolejne wyniki badań dotyczące kompetencji obywatelskich. Ich poziom w społeczeństwie wynika w większości z jakości przywoływanej tak często edukacji, ale i modelu wychowania młodzieży. Wyniki owych badań powinny docierać do decydentów, osób w resorcie oświaty, polityków którzy finalnie decydują o kształcie programów nauczania, formach nauczania, nadają priorytety w owym nauczaniu, a nawet nadają wagi poszczególnym przedmiotom realizowanym w szkołach. Respondenci wskazali bowiem, że w ich odczuciu, największy deficyt w profilu kompetencji obywatelskich mogą przypisać znajomości praw człowieka i Konstytucji swojego kraju, zakresu działań rządu i instytucji odpowiedzialnych za politykę na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym, europejskim i międzynarodowym (łącznie z polityczną i ekonomiczną rolą UE). To kolejny zatrważający autorkę element, czy też wynik przeprowadzonego badania. Dlaczego? Dlatego, że dotyczy on podstaw, elementarnej wiedzy, od której powinniśmy zacząć, jako obywatele. To na podstawie tej właśnie wiedzy winny się kształtować nasze postawy, z tych postaw wynikać określone działania/zachowania,

świadczące o jakości naszego zaangażowania obywatelskiego, dzięki któremu moglibyśmy kształtować poziom naszej – społecznej – odporności na różnego rodzaju wyzwania. Ta wiedza powinna eliminować naszą bierność obywatelską.

Podsumowanie

Konkludując, odnosząc się do otrzymanych wyników z przeprowadzonego badania można przedstawić kolejno kilka kluczowych wniosków:

1. Brak szerokiego rozumienia partycypacji obywatelskiej

Młodzież akademicka najczęściej utożsamia aktywność obywatelską wyłącznie z udziałem w wyborach. Brakuje jej świadomości, że partycypacja obejmuje także inne formy zaangażowania, takie jak udział w debatach publicznych, konsultacjach społecznych, referendach czy budżetach obywatelskich.

2. Niedostateczna edukacja obywatelska

Zdaniem autorki artykułu, główną przyczyną niskiego poziomu aktywności obywatelskiej tkwi w zaniedbaniach systemowych w zakresie edukacji obywatelskiej. Brakuje praktycznych form nauczania, przykładów z życia społecznego oraz systematycznego rozwijania kompetencji obywatelskich już od najmłodszych lat.

3. Ograniczone źródła wiedzy młodzieży

Studenci najczęściej czerpią wiedzę o obywatelskości z Internetu i mediów, rzadko z zajęć akademickich. To potwierdza konieczność wzmocnienia roli uczelni w kształtowaniu postaw obywatelskich oraz wprowadzenia systematycznej edukacji w tym zakresie.

4. Niski poziom wiedzy podstawowej o państwie i społeczeństwie

Respondenci mają braki w znajomości podstawowych zagadnień, takich jak prawa człowieka, Konstytucja, funkcjonowanie instytucji publicznych czy rola Unii Europejskiej. Tego typu deficyty są alarmujące, gdyż utrudniają świadome i odpowiedzialne uczestnictwo w życiu publicznym. Niedoceniane sojusze, niedoceniane partnerstwo na arenie międzynarodowej może prowadzić do poważnych, ale niestety często nieodwracalnych zmian w funkcjonowaniu państwa, a więc całego społeczeństwa.

5. Brak kontaktu i współpracy z trzecim sektorem

Młodzi ludzie rzadko angażują się w działalność organizacji pozarządowych. Tymczasem NGO to ważny obszar, w którym młodzież może rozwijać kompetencje, zdobywać doświadczenie i wpływać realnie na sprawy społeczne. Współpraca z nimi powinna być promowana przez szkoły i uczelnie.

6. Powielanie negatywnych wzorców dorosłych

Młodzież, wzorując się na postawach rodziców i społeczeństwa, przejmując objętość wobec spraw publicznych. Brak kultury zaangażowania obywatelskiego przekazywany jest z pokolenia na pokolenie, co osłabia społeczną odporność i prowadzi do alienacji obywatelskiej.

7. Potrzeba reformy edukacji i wsparcia systemowego

Wśród młodzieży istnieje silne przekonanie o potrzebie wdrożenia skutecznej edukacji obywatelskiej od najniższych etapów kształcenia oraz systemowego wspierania młodzieżowych inicjatyw. Tylko dzięki takim działaniom możliwe będzie odbudowanie społeczeństwa obywatelskiego.

8. Niska aktywność lokalna i samorządowa

Z badań wynika, że młodzież nie angażuje się w życie lokalne – nie uczestniczy w sesjach rad miejskich czy dzielnicowych. Brakuje im poczucia sprawczości i wiary, że ich głos może coś zmienić, co pogłębia bierność obywatelską.

9. Realne zagrożenie dla demokracji

Powszechna rezygnacja obywateli z udziału w zarządzaniu sprawami publicznymi (poza samym aktem wyborczym) osłabia demokrację i może prowadzić do jej erozji oraz powrotu autorytarnych form rządzenia. Odbudowa kultury obywatelskiej jest więc warunkiem utrzymania systemu demokratycznego.

Podziękowania

Arkuł powstał w ramach stażu naukowego realizowanego w Wydziale Organizacji i Zarządzania Politechniki Śląskiej, w okresie 1.04.-30.06.2025 r.

ORCID iD

Karina Górską-Rożej: <https://orcid.org/0000-0002-6939-762X>

Literatura

1. Ayyub B. M., (2014), *Systems resilience for multihazard environments: definition, metrics, and valuation for decision making*, w: *Risk Analysis* 34/2014, s. 343.
2. Climate ADAPT. Europejskie wytyczne dotyczące zarządzania odpornością, <https://climate-adapt.eea.europa.eu/pl/metadata/guidances/european-resilience-management-guideline/> [25.06.2025].
3. Górską-Rożej K., Piotrowska-Trybull M., (2024), *Odporność państwa, społeczeństwa i gospodarki na zagrożenia*, Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa.

4. Ficoń K. (2007), *Inżynieria zarządzania kryzysowego*, Akademia Marynarki Wojennej, Gdynia.
5. Klamut R. (2013), *Aktywność obywatelska jako rodzaj aktywności społecznej – perspektywa psychologiczna*, w: *Studia socjologiczne* 1(208)/2013, PAN, Warszawa, s. 193-196.
6. Lewicka M. (2008), *Dwuścieżkowy model aktywności społecznej: kapitał społeczny czy kulturowy?* w: D. Rutkowska i A. Szuster (red.), *Różne oblicza altruizmu*, Scholar, Warszawa, s. 245–275.
7. Muscalu E., Muntean S. (2013), *Motivation – A Stimulating Factor for Increasing Human Resource Management Performance*, w: *Revista de Management Comparat Internațional* 14/2013, EDITURA ASE, Rumunia, s. 304-306.
8. Plecka D., Turska-Kawa A., Wojtasik W. (2013), *Obywatelskie kompetencje polityczne*, w: *Kultura i edukacja* 3(96)/2013, s. 77-80.
9. Sienkiewicz P., Świeboda H. (2013), *Kształtowanie kompetencji obywatelskich na potrzeby rozwoju społeczeństwa informacyjnego*, w: *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego* 105/2013.
10. Słownik języka polskiego PWN. Hasło: wyzwanie, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/wyzwanie.html> [25.06.2025].
11. *Strategia długoterminowa na rzecz zaangażowania obywatelskiego i demokracji partycypacyjnej*, (2023), Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion Bałtyk.
12. Szaja M. (2015), *Partycypacja lokalnej społeczności w kształtowaniu procesu rozwojowego w gminie*, w: *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego* 881/2015, Szczecin.
13. Winter D. G. (2004), *Leader Appeal, Leader Performance, and the Motive Profit les of Leaders and Followers: A Study of American Presidents and Elections*, w: J. T. Jost i J. Sidanius (red.), *Political Psychology*, Hove: Psychology Press, New York, s. 124-134.

Civic engagement as an element of managing social resilience in the face of contemporary challenges

Abstract

The issue of civic engagement was considered in relation to the process of managing social resilience in the face of contemporary challenges. In recent years, this topic, particularly in Poland, has become a subject of interest for theorists and practitioners across many academic disciplines. This interest was fueled, among other things, by the significant increase in voter turnout in the parliamentary elections in October 2023 and the presidential elections in May and June 2025. Voters aged 18-29, i.e., young people, played a particularly

significant role in these events. They largely shaped the results of both elections. It is therefore reasonable to argue that today's youth cannot be denied a high level of civic engagement in the context of electoral participation. Given the events of the last two decades, another important topic related to civic participation is building social resilience to threats. This topic appears to be fashionable and highly publicized, but in the author's opinion, it is a priority from the perspective of individuals, local communities, and the state. Civic engagement is one of the factors (so-called soft factors) that society can use to increase its resilience to various threats. Appropriate communication, social dialogue, cooperation, and trust are the foundations of a „resilient community”. In this article, the author answers the question: What is the importance of civic engagement for university students in relation to selected fields of study in the context of managing societal resilience?

Key words

social resilience management, resilience, resilience to threats, civic engagement, academic youth